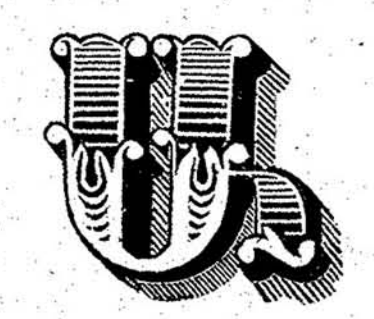
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԵՄ

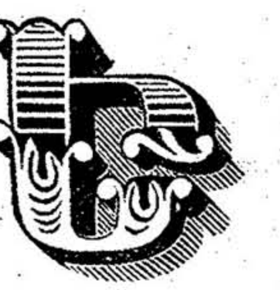
ԲԱԺԱՆԳԻՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ . . Ղ.Ո.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ Ֆր.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Շարա Ապու Տարտար, Թիւ 16
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ՝ Journal AREV
B. P. № 297
Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աշխարհի ամենամեծ ազգերը իրարու դէմ ելած կը կռուին այսօր ամենաբուռն սաստկութեամբ, և աշխարհ հեւասպառ կը հետեւի այս կռիւին, որուն արդիւնքը քաղաքակրթութեան քայլ մը առաջ կամ տասը քայլ ետ երթալը պիտի ըլլայ։

Ո՞րն է այս կռիւին խորունկ պատճառը, միւս ամէն պատճառներէն մեծ, անոնց ամենուն ծնունդ տուող, ընդհանուր պատճառը։

Պարզապէս սա՝ թէ կային մեծ ազգեր, Գերմանիա և Աւստրիա, որոնք կ'ուզէին իրենցմէ տկար և պզտիկ ազգերու վրայ իրենց տիրապետութիւնը տարածել, և կային ուրիշ մեծ ազգեր՝ որոնք չէին հանդուրժեր ատոր։

Ազգութեանց սկզբունքն է, ուրեմն, որ ժամանակի ընթացքին մեծցած և հասած զօրութեան պատկառելի աստիճանի մը, չէր կըրնար անպատիժ բռնաբարուիլ, և այդ սկզբունքին ոտքի տակ առնուիլն է, ուրեմն, առաջին անգամ Աւստրիոյ կողմէ Սերպիոյ հանդէպ և երկրորդ անգամ Գերմանիոյ կողմէ հանդէպ Պելճիքայի, որ իրերու բնական շղթայաքակումով մը, մղեց Ռուսիան, Ֆրանսան և Անգլիան այդ արարքին դէմ ցցուելու, և առաջ բերաւ այս ահեղ համաբախումը։

Աւելա չի նշանակեր հարկաւ թէ սոսկ սկզբունք մը իբրեւ սկզբունք պաշտպանելու համար, կամ միմիայն այլասիրական նկատումներով բացուեցաւ այս մեծ պատերազմը, այլ կը նշանակէ ուրիշ աւելի կարեւոր, գերազանց բան մը, այն թէ՛ հզօրագոյն ազգեր իրենց քաղաքականութեան անբաժան մաս դարձուցած են փոքր ազգերու անջատ ու ազատ գոյութեան սկզբունքը, թէ իրենց իսկ շահուն համար անհրաժեշտ կը գտնեն անոր պաշտպանութիւնը։

Մեր նիւթէն դուրս է այստեղ պարզել թէ ինչո՞ւ իրենց համար շահաւոր կը գտնեն զայն։ Կը բաւականանանք հաստատելով իրողութիւնը՝ որ գերազանցապէս մխիթարական է բոլոր փոքր ազգութիւններուն համար, ի թիւս որոնց Հայ ազգութիւնը։

* * *

Պ. Ս. Սապահ Գիւլեան, իր վերջերս հրատարակած «Ինքնավար Հայաստան» գրքոյկին մէջ, կը փաստէ բոլոր այն իրաւունքները զոր ունի Հայը փոքր ազգութեանց կարգին իր տեղը բռնելու և անկախելու համար որ այդ սկզբունքին համաձայն վերաբերուին մեծերը իրեն հանդէպ։

Փոքր բայց մշակութային —կուլտուրական— ազգ մը ըլլալու պայմա՞նը. — Հայը լիովին կը լրացնէ զայն։

Պատմական իրաւունքնե՞ր. —գըրուած ու անգիր՝ Հայը դէզերով ունի անոնցմէ, սկսեալ իր սեփական պատմութեան գրուագներէն մինչև եւրոպական պետութեանց իրարու մէջ կնքած դաշնագիրներով իրեն ճանչցուած իրաւունքները՝ որոնք միշտ գործադրելի են և ուրիշ ոև է ժամանակէ աւելի գործադրելի պիտի ըլլան վաղը՝ երբ փոքր ազգութեանց գոյութեան սկզբունքին բռնաբարիչները՝ Գերմանիան և Աւստրիան՝ այլ եւս ի վիճակի պիտի չըլլան իրենց խօսքը կշռող հանդիսացնելու, և ընդհակառակն՝ մինչեւհիմա աշխարհի մէջ այդ սկզբունքը պաշտպանած պետութիւնները՝ Անգլիան, Ֆրանսան և Ռուսիան՝ տիրապետող ձայն պիտի ունենան բոլոր նոր կամ հին խնդիրներու, մանաւորապէս վաղուց առկախ մնացած բայց այլ եւս անպատճառ իր լուծումը պահանջող Արեւելեան Խնդրին լուծման մէջ։

Մենք այդ բոլոր իրաւունքները, և աւելին ալ ունինք, բայց, ինչպէս կը ցուցնէ «Ինքնավար Հայաստան»ի հեղինակը իր համառօտ բայց հիւթեղ գործին մէջ, չի բաւեր միայն ունենալ իրաւունքներ, պէտք է նաեւ պատեհ ժամանակին, պատեհ միջոցներով արժեցնել զանոնք։

Այդ պատեհ ժամանակն է այսօր։ Գալով պատեհ միջոցներուն, ի՛նչ որ ալ ըլլան և ու՛րքա՛ն ալ կանխատեսուած և անոնց գործադրութեանը ձեռնարկուած ըլլայ այսօր, Հայ ազգը ինքն է որ զանոնք պիտի գործադրէ, ամէն բանէ առաջ իր միաբան, միաձոյլ, ամուր հաւատքով՝ թէ արդարեւ ժամանակը հասած է իր դատին լուծման և թէ ինք պարտական է այդ լուծումին տանող ու իրմէ սպասուած, իրեն թելադրուած բոլոր միջոցները գործադրելու։

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՀՆԴԿԱՀԱՅԵՐԸ

Րանկունէն կը գրեն Ռուսահայ՝թերթերուն թէ տեղւոյն Հայոց եկեղեցւոյն մէջ քանի մը անգամ հանդիսաւոր պատարագ եւ մաղթանք կատարած են Երրեակ Համաձայնութեան եւ անոնց Դաշնակից պետութեանց բանակներուն յաղթութեանը համար։ Նոյնպէս Փետր. 21ին հոգեհանգիստ կատարուած է այն Անգլիացի, Ռուս, Ֆրանսացի, Պելճիքացի, Սերպ, Հայ զինուորներուն համար որոնք արդարութեան եւ իրաւունքի պատերազմին մէջ ինկած են հերոսաբար։

Դարձեալ կ'իմացնեն նոյն քաղաքէն թէ Armenian Relief Fund (Հայկական նպաստի հիմնադրամ) անունով հանգանակութեան մը ձեռնարկուած է եւ մինչեւ մարտի սկիզբը հանգանակուած է արդէն 3600 րուփի։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Տարտանէլի մէջ
Բերդերուն ռմբակոծումը

Լոնտոն, 15 Մայիս. — Հինգշաբթիի ամբողջ օրը, առաւան ժամը 3էն սկսեալ, Տարտանէլի բերդերուն ռմբակոծութիւնը անընդհատ շարունակուեցաւ։

Զօրքեր ցամաք հանուեցան որոնք քալեցին Քապաթէփէի վրայ, գրաւեցին յառաջապահներու խրամատները որոնք Թուրք դիակներով լեցուած էին։

Հինգշաբթի, 13 Մայիս, խիստ բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Դաշնակիցներուն եւ Թուրքեւգերմաններուն միջեւ։ Ընդհարումները տեւեցին ամբողջ վեց ժամ եւ վերջացան Դաշնակիցներու յաղթանակովը, որոնք յաջողեցան Թուրքերը վանել իրենց խրամատներէն Քրիթիայի շրջանին մէջ, եւ տիրեցին մերձաւոր լեռնադաշտերուն, ուր խրամատներ պեղելով ամրացան։

Աթէնքէն հեռագիրներ կ'իմացնեն թէ Լիմնոսի եւ Թէնէտոսի մէջ Դաշնակիցները խիստ մեծ զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնեն Տարտանէլի գործողութիւնները յաջողցնելու համար։ Այս նպատակաւ բազմաթիւ օգնական զօրք կ'առնեն։

ՄՕՓ.

Իտալիոյ տագնապը

Հռոմ, 17. — Մեծահանդէս ցոյց մը տեղի ունեցաւ երեկ իրիկուն ի նպաստ պատերազմի։ Ցուցարարները, Դաշնակիցներու դրօշակներուն ետեւէն ուղղուեցան դէպի պատերազմական պաշտօնատուն եւ Պ. Սալանտրայի բնակարանը։ Տպաւորիչ տեսարաններ պարզուեցան թագաւորին պալատին եւ արտաքին գործոց նախարարութեան առջեւ։ Նախարարատան պատուհանները եւ պատըշգամները բազմութեամբ լեցուն էին որոնք եռանդեամբ կը ծափահարէին ցուցարարները։ Նոյնպէս ցոյցեր տեղի ունեցան Նաբօլի եւ Ճենովա։

Աւստրիական խժդժութիւններ

Թրիէսթէի մէջ կիները ցոյց մը կատարեցին կառավարչական պալատին առջեւ ոստիկանութիւնը զանոնք ցըրուեց սուինի եւ րէվօլվէրի հարուածներով։

47 կիներ սպաննուեցան եւ երեք հարիւր ալ վիրաւորուեցան։

ՄԷՍԱՃԷՐՕ

Արեւմտեան ճակատին
Շանթաներու մէջ մեծ յաջողութիւն

Բարիզ, 16. — Երեկոյեան զեկոյց մը կը յայտնէ թէ երէկ իրիկուն Սթրէնսթրէթի մէջ գերմանական չորրորդ յարձակում մը ետ մղուեցաւ։ Զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ անգլիական յաջողութիւնը լուրջ պարտութիւն մըն է Գերմանացոց համար։ Կը մատնանշուի նաեւ որ Արասի հիւսիսակողմի կռիւները դիրկընդխառն պայքարի վերածուեցան այն յարձակմանց հետեւանքով զոր Ֆրանսացիք կատարեցին նոր ճակատ մը ամրացնելու համար։

Շամպանիի մէջ Վիլ-սիւր-Թուրպի առջեւ Գերմանացիք ետ մղուեցան։ Շաբաթ իրիկուն, ֆրանսական առաջին գիծին ետին Գերմանացիք ական մը պայթեցուցին, որմէ անմիջապէս ետք գերմանական 8 ջոկատ յարձակեցան եւ յաջողեցան մեր մէկ յենակէտը գրաւել, բայց շնորհիւ երկու սուինաւոր հակայարձակումներու եւ ռմբակոծութեան՝ մեր դիրքերուն ամբողջութիւնը վերագրաւեցինք եւ գերմանացւոց մեծ ջարդ մը տուինք։ Հազարէ աւելի դիակներ գտնուեցան խրամատներուն մէջ։ Ասկէ զատ 377 գերի բռնուեցան, որոնց 12ը սպայ։

Գերմանիոյ պատասխանը

Լոնտոն, 15. — Կ'ըսուի թէ Միացեալ Նահանգաց կողմէ Գերմանիոյ ուղըղուած բողոքագրին պատասխանուած է առաջարկելով որ վէճը իրաւարար ատեանի մը յանձնուի աւելցնելով որ ասիկա միակ միջոցն է խնդրին ճշմարտութիւնը երեւան հանելու։

Պօլսոյ վտանգը

Լոնտոն, 15. — Միաց. Նահանգաց դեսպանը համոզած է Էնվէր փաշան որ չըմնդէ Պոլսերնակ Ֆրանս. եւ Անգլ. երիտասարդները Կէլիպօլուի թերակղզին ղրկելու իր որոշման վրայ։ Էնվէր փաշա ետ առաւ իր տուած հրամանը եւ ետ դարձուց փոխադրանաւով մը Կէլիպօլու ղրկուած երիտասարդները, որոնք հոն հասնելէ ետք Պոլիս վերադարձան։

(Մօք.)

ՊԱՏՈՒԻՉԱՍԸ

Մեծ դժբաղդութիւն մը պատահած է Գերմանացիներուն, գիտէ՞ք։ Կառավարութիւնը սկսած է աստիճանաբար ու մեթոտիկ կերպով բնաջինջ ընել Գերմանիոյ բոլոր խոզերը։

Ի՞նչ է պատճառը, պիտի հարցնէք, այսպիսի բարբարոս, անժողովրդական, ըսե՛նք բառը, հակազգային անօրինութեան մը։ Պատճառը սա է, աւա՜ղ, որ այս բարի անասունները կատաղի մրցակցութիւն մը կը մղեն Գերմանացիներուն դէմ իբր գետնախնձորի մեծ սպառիչներ...։ Այո՛, Գերմանները եւ խոզերը, ի միջի այլոց սա՛ բանով կը նմանին իրարու՝ որ հաւասարապէս սիրահար են գետնախնձորի։ Եւ որովհետեւ ալիւրի պակասութիւն կայ, գետնախնձորը առաջնակարգ կարեւորութիւն ստացած է իբր սննդեղէն. եւ որպէս զի գետնախնձորի սով չի պատահի, Գերման կառավարութիւնը վճռած է հետզհետէ մէջտեղէն վերցնել այդ չորքոտանի մրցակիցները։ Եւ Գերմանացիք տխուր են, անհունօրէն տխուր...։ Մտածեցէ՛ք անգամ մը... ժամանակէն առաջ, պաղարիւնով, անողոքաբար, առանց տարիքի, սեռի ու գիրութեան խտրութեան, սպաննել սա խեղճ բարի խոզերը զոր այնքան կը սիրեն եւ որոնցմէ այնքա՜ն կը սիրուին...։

Շատ հասկնալի եւ խորապէս մարդկային տխրութիւն մը, շիտակը. տխրութիւն մը զոր կարելի է բաղդատել այն խորունկ վիշտին հետ զոր զգացին Պոլսոյ հին Տաճիկները, երբ Երիտասարդ Թուրքերը, հազիւ իշխանութեան գլուխ անցած, իրենց ընկերական, քաղաքական եւ այլ բարենորոգմանց ծրագիրը սկսան հանդիսաւորապէս գործադրել, հրամայելով հաւաքական կոտորածը մայրաքաղաքին շուներուն, Ստամպոլի մելամաղձիկ ու սովալլուկ «Ռնացողներուն»...։

Այնչա՜փ խորհրդաւոր առնչութիւններ եւ համակրութիւններ գոյութիւն ունին անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր իրարու հետ ապրող մարդոց եւ անասնոց միջեւ...։ Պոլսոյ եւ ուրիշ տեղի շուները իրենց Թուրք հայրենակիցներէն սիրուած, խնամուած, շոյուած էին այնպէս ինչպէս ո՛ եւ է քրիստոնեայ, ռաեա ցեղ չէ եղած երբեք Տաճկաստանի մէջ։ Կարելի՛ էր անպատիժ կերպով եւ առանց ո՛ եւ է խղճի խայթի խոշտանգել, կողոպտել ու խողխողել անհաւատները, կեավուռները, բայց դպչի՛լ մէկ մազին իսկ շուներուն, այդ հաւատարիմ կենդանիներուն... ի՜նչ քստմնելի ոճիր։

Թերեւս ուրիշ բանի մէջ պէտք չէ փնտռել բացատրութիւնը այն խորունկ անժողովրդականութեան զոր Ժէօն-Թիւրքերը կը «վայելեն» ծեր ու բարեպաշտ Օսմանցիներուն քով, բայց եթէ այս խեղճ անասուններուն սպաշտօնական ջարդին մէջ...։ Եւ շատ կը վախնամ որ Գերման կառավարութիւնը միեւնոյն ժողովրդային զայրոյթն ու հակակրութիւնը կը հրաւիրէ իր վրայ՝ Գերմանիոյ խոզերը մահուան դատապարտած ըլլալուն համար...։

Որովհետեւ խոզը այնքա՜ն մեծ տեղ կը գրաւէ Գերմանացիին կեանքին ու... սրտին մէջ։ Դժուար պիտի ըլլար երեւակայել մին առանց միւսին։ Այդ «խոնարհ եղբայր»ը՝ ուռած վարդագոյն միսով եւ ճարպով՝ արժանաւոր ընկերն է — kamarad — այն բարձր էակին որ նոյնքան ուռած է ճարպով ու նաեւ պարծենքով, «կուլտուրա»յով եւ յանձնապաստանութեամբ։

Խոզը այն գեր-կենդանին է որ կը վայլէ ինքզինքը գեր-մարդ (surhomme) դաւանող Գերմանացիին...։ Զափազանցութիւն եւ հայհոյութիւն չի պիտի ըլլար ըսել որ Գերմանացին խորհող... խոզ մըն է (ներողութիւն, ո՛վ Բասքալ)։

Վարդագոյն, պարարտ, խոշոր, խոժոռ, խանչող, մռմռացող խոզը այնքան կը նմանի գերմանիկ քաղքենիին, որ առիկա չէր կրնար չի բարեկամանալ, չի մտերմանալ անոր հետ։ Եւ անասունը տակաւին սիրելի է իրեն այն բոլոր բարիքի, համեղ եւ ախորժաբեր բաներուն համար որոնց անսպառ ծնողն է, —ժամպօն, երշիկ եւ ուրիշ այս կարգի delikatesseներ՝ ինչպէս կ'ըսեն իրենք — առանց որոնք եթէ չըլլային՝ համբաւաւոր choucroute ը չի պիտի ուտուէր եւ ոչ ալ հրաշակաւոր գարեջուրը՝ խմուէր...։ Ի մի բան՝ գերազանցապէս ազգային անասունն է խոզը, «Կուլտուրա»յին (kultur) խորհրդանշանական կենդանին...։

Եւ բնաւ չափազանցութիւն չէ։

Քաղաքիս ֆրանսական պաղարին մէջ հին գարեջրատուն-ճաշարան մը կայ զոր լաւ կը ճանչնան գերմանական աժան գարեջուրի եւ խոզեղէնի ամաթօռները...։ Օտեան բարեկամիս հետ՝ երբեմըն կ'երթայինք հոն ի խնդիր վերայիշեալ բաներուն...։ Անոնք որ այցելած են այդ ճաշարանը,— որուն Գերմանացի տէրը սխալեցնելու աստիճան կը նմանի խոզի մը եւ կրնայ իբր կենդանի թափէզա ծառայել իր խանութին — հաճոյքը ունեցած են դիտելու խիստ թելադրական եւ նշանակալից տեսարան մը։ Հոն տեսած են երկու պատկերներ որոնք սրահին պատերը կը զարդարեն։ Մին, զուշակեցէք հարկաւ, կը ներկայացնէ Գերման Պետական մեծ-մարդը, Կայսրութեան հիմնադիրը, նոյն ինքն Պիզմարք իշխանը։ Դիմացի պատին վրայ, Պիզմարքի հետ ճակատ ճակատի, կախուած է պատկերը... գուշակեցէ՛ք նայիմ որու, ի՞նչ բանի...։ Ի՞նչ բանի պիտի ըլլայ, տէ՛ր Աստուած։ Հոյակապ, փառաւոր խոզի մը, խոզի մը որուն նմանը Գերմանիոյ մէջ միայն կարելի է գտնալ...։ Կ'ուզէք հաւատացէք կ'ուզէք մի՛ հաւատաք բնաւ։ Նոյնիսկ գերմանիոյ ամենէն մեծ մարդուն՝ Պիզմարքի՝ դէմը, այս խոզը խրոխտ ու պատկառազդու կերպարանք մը ունի, եւ կեցուածք մը որ զուրկ չէ տեսակ մը վեհութենէ...։ Այս խոզը կը թուի կատա-

րեալ ղեկավարութիւնն ունենալ մեծութեանն ու կարեւորութեանը ա՛յն գլուխն զոր իր ցեղը կը կատարէ Գերմանիոյ առտնին, ընկերական ու տնտեսական կեանքին մէջ...: Կարծես ըլլար Հեռ professor, տոկտոր խող մը... միայն ակնոցները պակաս են: Իմ մասիս, չեմ կրցած դիտել ազգային հերոսին եւ ազգային կենդանիին այս վեհաշուք դէմյանդիմանումը՝ առանց խորապէս ազդուելու անկէ, եւ առանց հիանալու այն ցեղային ու խորհրդանշանական խորունկ զգացումին վրայ զոր ցոյց տուած է ճաշարանին տէրը, խոնարհ ու տգէտ Գերմանացի մը, փիզավի տալով Գերմանիոյ առաջին պետական մարդուն... Գերմանիոյ պետական առաջին անասունը...:

Եւ ըսել որ բնաջինջ մահը կ՚սպառնայ այս հեզ հանդարտաբարոյ կենդանիներուն, որոնք օգտակար կը մնացընեն... անախորժին. Դժգոհ եւ զատ ճակատագիր, չարաղէտ սրբինք պատերազմի վճռակին...: Ո՞վ կրնար, եւրոպական մեծ պատերազմին սկիզբը, նախատեսել որ անոր հեռաւոր հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլար խոզերու ցեղին բնաջնջումը Գերմանիոյ մէջ: Սկսիլ ուրախութեամբ անմեղ եւ անզէն Պելճիքացիներ ու Ֆրանսացիներ ջարդելով, մեքենաբարձրէն յանգելու համար նոյնքան անմեղ ու անպաշտպան բայց որքա՜ն աւելի համակրելի եւ օգտաշատ անասուններու կոտորածին...: Անարդար եւ անակնկալ շրջում աշխարհային իրաց, անիրաւ պատուհաս։

Լացէ՛ք, Գերմանացիներ, լացէ՛ք: Լացէք ձեր բարի խոզերուն եղերական մահուան վրայ: Նման հերոսներու՝ պատուոյ դաշտին վրայ, թշնամի գնդակներուն տակ ինկող, անոնք, ձեր խոզերը, կ՚իյնան ղեկավար մարդոց ... նման, Գերմանիոյ մեծութեանն ու փրկութեանը համար: Անոնք ալ արժանաւոր զաւակներն են գերմանական հայրենիքին...:

Ave, Kaiser, morituri te salutant (*)

Մ. Ս. ԿԻՐՃԵԱՆ

(*) «Ողջո՛յն, Կեսա՛ր, անոնք որ մեռնելու կ՚երթան կը բարեւեն քեզ»։ Այս աղաղակով էր որ Հռովմայեցի սուսերամարտիկները, կրկէսին մէջ, կ՚անցնէին կայսերական օթեակին առջեւէն, սուսերամարտը սկսելէ առաջ։

ԽԱԼԻՖԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

ԼՈՐՏ ՔՐՈՄԸՐԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թայմզի վերջին թիւերուն մէջ, Լորտ Քրոմըր, քանի մը նշանաւոր յօդուածներով անգլիական կառավարութեան խորին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Խալիֆայութեան ապագային վրայ։

Նիւթը ա՛յնքան շահեկան է եւ մեծանուն պետական մարդուն տեսութիւնները այնքան ուշագրաւ և խորիմաստ են որ՝ կ՚արժէ անոնց ամփոփումը հաղորդել մեր ընթերցողներուն։

Լորտ Քրոմըր նախ կը պարզէ որ, իսլամական օրէնքին տեսակէտով, Օսմ. կայսերը իրաւունք չունին Խալիֆայի տիտղոս և իրաւասութիւն վայելելու։ Խալիֆան Մարգարէին փոխանորդն է և ո՛վ որ Մարգարէին գերդաստանէն չէ՝ չի կրնար անոր փոխանորդը ըլլալ։

Արդ, յայտնի է որ Օսմանցիք Մոնկոլեան ցեղին կը պատկանին, իսկ Արաբները Սեմական ցեղին, հետեւաբար կարելի չէ որ ո՛ եւ է Օսմանեան կայսր Մարգարէին ուղիղ շառաւիղէն սերած ըլլայ. իսկ պատմութիւնը կ՚աւանդէ որ ո՛չ իսկ անուղղակի խնամիական կապեր գոյութիւն ունեցած են Մարգարէին շառաւիղներուն և Օսմանեան կայսերական ցեղին միջև, որով Օսմանցի Թագաւորները պարզապէս Մարգարէին յաջորդներէն յափշտակած են Խալիֆայութեան իրաւունքը։

Առաջին յափշտակիչը եղած է Սուլթան Սելիմ Ա., Քրիստոսի 1517 թուականին և իր յաջորդները այս յափշտակութիւնը շարունակած են մինչեւ մեր օրերը։

Ցափշտակութեան այս արարքին դէմ Իսլամական աշխարհին մէջ ո՛ և է բողոքի ձայն բարձրացած չէր մինչև Սուլթան Ապտիւլ Համիտի տիրապետութեան առեն։ Բայց 1890 թուականէն սկսեալ, գահընկէց Սուլթանին քաղաքական հակառակորդները սկսան աղմուկ հանել և իր Խալիֆայական հանգամանքը ուրանալ։ Այս հրապարակագիրներուն ամենէն համբաւաւորն եղաւ հանրածանօթ Մուրատ պէյ, որ Գահիրէ հրատարակած իր Միզան լրագրով փաստացի կերպով ապացուցուց թէ՝ Համիտ Խալիֆա ըլլալու իրաւունք չունի և պարզապէս յափշտակիչ մըն է։

Սուլթան Համիտ վրդովեցաւ և իրեն դէմ եղած բրօբականտին առաջքն առնելու համար Օսմ. Գոմիսէր Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշայի ձեռամբ Եգիպտոսի մէջ ցրուել տուաւ Սալէհ էլ Պօխարիի գործին մէկ նոր տպագրութիւնը(*)։ Բայց Լորտ Քրոմըր դիտել կուտայ թէ՝ ապուէս Սուլթանը նշանաւոր մեկնաբանին երկասիրութենէն իր համով դուրս թողած էր Խալիֆայական իրաւունքներ վայելելու կենսական պայմանները։

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, Լորտ Քրոմըր կ՚ըսէ թէ Խալիֆայութեան խնդիրը ի մօտոյ այժմէութիւն պիտի ստանայ, նկատելով որ Օսմ. կայսրութեան գոյութիւնը այլեւս ո՛չ մէկ կերպով կարելի չէ երաշխաւորել և թէ, նոյն իսկ կրօնական պատճառներով, կարելի չէ Խալիֆայութիւնը Օսմանցիներուն ձեռքը ձգել։

Եւ ըստ որում ամենէն շատ Մահմետական ունեցող երկիրը Բրիտանական կայսրութիւնն է՝ Լորտ Քրոմըր կը փափաքի որ Անգլիական կառավարութիւնը այս կենսական խնդրոյն մէջ ա՛յնպիսի ուղղութեան մը հետևի որ ամբողջ Իսլամական աշխարհը գոհացնէ։

Պատասխանելով Լորտ Քրոմըրին, Լորտ Քրիւ յանուն անգլ. կառավարութեան յայտարարեց թէ խալիֆայի ընտրութեան խնդիրը իսլէմաններուն կը վերաբերի և կառավարութիւնը ուղղակի այս գործին միջամտելու իրաւունք չունի։

Լորտ Քրոմըր վերջին յօդուածով մը բացատրեց որ ինքը շատ լաւ կ՚ըմբռնէ թէ Խալիֆայի ընտրութիւնը իսլէմաններուն կը վերաբերի, բայց Անգլիա աշխատելու է որ ընտրուելիք խալիֆան, իբրեւ Մարգարէի Փոխանորդ, քաղաքական բացարձակ անկախութիւն վայելէ, և թէ՝ Անգլիա այս բանին համար պարտաւոր է աշխատիլ։

Լորտ Քրոմըր կ՚աւելցնէ որ աշխարհի մեծագոյն կրօնքներէն մէկուն պետը, որպիսին է Մարգարէին Փոխանորդը, կրօնական-իմաստասիրական պատճառներով պէտք չէ բնաւ որ ոչ-Մահմէտական երկրէ մը ուղղակի թէ անուղղակի կախում ունենայ, ուստի այնպէս մը չարժիլ պէտք է որ այս կացութիւնը ո՛ եւ է կերպով ապահովէ Մահմէտական աշխարհին։

Որքա՜ն մեծ է Անգլիան իր ազատական, պետական և ընկերական-իմաստասիրական սոյն օրինակ բարձր հայեացքներով։

Լ. Մ.

(*) Բենի Պուխարացի, Սալէհ էլ Պօխարի ապրած է Հիճրէթի երրորդ դարուն եւ կրնայ ըսուիլ թէ Պուրանի ամենեն նշանաւոր մեկնաբանն է: Իսլամական աշխարհը ծանօթ տուած է Պուրանի շատ մը մեկնաբաններու, բայց էլ Պօխարիի երկասիրութիւնը անբաղդատելի պիտի մնայ իր յստակութեանը, իր շքեղ տրամաբանութեանը եւ նա՛ մանաւանդ իր խորաթափանց մեկնաբանութեան մօտ զետեղած փաստագրերով:

Մ. Խմբ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԵՌԵԱԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽԶՈՒՄԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԿՈՂՄԷ

Հեռագիրները մեզի կը ծանուցանեն թէ Սալանտրայի գահլիճը շաբաթէ մը ի վեր, այսինքն իր հրաժարելէն առաջ, խզած է այն դաշնագիրը որ Իտալիոն կը կապէր Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ։

Շատեր պիտի զարմանան այս լուրին վրայ, կարծելով թէ այդ խզումը կատարուած էր այն օրն ուր Իտալիա մերժեց իր դաշնակիցներուն կողքին պատերազմի մասնակցիլ։ Իրողութիւնը այս է սակայն։

Եւ երբ հիմա նկատի առնենք որ Իտալիոյ կողմէ պատերազմական գործողութեան մը անհրաժեշտ նախաքայլը Եռեակ Զինակցութենէն իր բաժանումը պէտք է ըլլայ, անմիջապէս կրնանք ըմբռնել Սալանտրայի գահլիճին, թագաւորին հետ համաձայնութեամբ անշուշտ, առած այս քայլին անզգին նշանակութիւնը:

Ինչո՞ւ սակայն գաղտնի պահուեցաւ այս խզումը շաբաթէ մը ի վեր եւ հիմա կը ծանուցուի։

Այս մասին կարելի է մէկ քանի ենթադրութիւններ ընել:

Եռեակ Զինակցութեան տեւողութիւնը նախ 7 տարի էր, յետոյ տասը տարուան վերածուեցաւ եւ ի վերջոյ կանխուած երկարաձգումով մը տասնըհինգ տարիի բարձրացաւ։

Տեւողութեան այս անսովոր երկարաձգումը արդարացնելու համար սակայն, դաշնագիր կողմերը ընդունած էին որ առաջին երեք տարիները փորձի շրջան մը նկատուին եւ թէ այս նամակ շրջանին լրանալուն՝ դաշնագիրը պիտի կրնայ վերջ գտնել անոնցմէ մէկուն մէկ պարզ յայտարարութեամբը, եւ կամ՝ հակառակ պարագային՝ շարունակուիլ մինչեւ սահմանուած պայմանաժամը։

Արդ Ապրիլ 30ին, որչափ կը կարծենք, կը լրանար վերանորոգուած դաշնագրին փորձի շրջանը։

Հետեւաբար իտալական կառավարութեան մէկ պարզ յայտարարութիւնը բաւական էր ջնջելու համար պայմանագրութիւն մը որ երբեք բերմամբ արդէն իր զօրութիւնը կորսնցուցած էր։

Շատ զգալի տարբերութիւն մը կայ դաշնագրի բիրտ խզումի մը, այնպէս ինչպէս Ռիւթէր կ՚իմացնէ, եւ պարզ յայտարարութեան մը միջեւ զոր Իտալիա կրնար ընել՝ օգտուելով դաշնագրով իրեն տրուած իրաւունքէն՝ փորձի շրջանին լրանալուն առթիւ։

Քանի որ Իտալիան այսպէս միջոց ունէր, առանց պատերազմի յայտարարութեան, Եռեակ Զինակցութեան կապերէն ինքզինքը ազատելու, շատ բնական էր որ անիկա չպիտի ուզէր անգամ մ՚ալ նուիրագործել զինք Աւստրիոյ կապող դաշնագիր մը՝ անանկ վայրկեանի մը մէջ երբ ինք այդ պետութենէն սաստկօրէն կը պահանջէր այն իտալական նահանգները որոնց վրայ այս վերջինը կը տիրապետէ, հակառակ ազգութեանց իրաւունքին:

Իտալիոյ այս քայլը, մէկ կողմէն, եւ Սալանտրայի գահլիճին իր պաշտօնին մէջ վերահաստատուիլը՝ միւս կողմէն, միացած Իտալիոյ մէկ ծայրէն միւսը միջամտութեան ի նպաստ անդիմադրելի ցոյցերուն, առոյգ նշաններ կրնան համարուիլ թէ այս պետութիւնը կը գտնուի աւելի վճռական որոշումի մը նախօրեակին, ա՛յն է պատերազմին իր մասնակցութիւնը Դաշնակիցներու կողքին՝ կեդրոնական երկու ինքնակալութեանց դէմ։

ՈՒՐՄԻԱՆ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՍՊԱՆԴԱՆՈՑ

Թիւրք պետութեան սրած ու կազմակերպած արիւնարբու հրոսակախմբերը աններեւակայելի գազանութիւններ կատարեցին եւ գեղեցիկ ու բարեբեր Ուրմիան մատնեցին սրի ու կրակի. ոչ մի քրիստոնեայ գիւղ ազատ չը մնաց կոտորածից ու կողոպուտից։ Հայերին ու ասորիներին՝ 10—70 տարեկան տղամարդկանց մորթոտեցին եւ յօշոտեցին անխտիր, աղջիկներին ու հարսներին գերի վարեցին դէպի Թիւրքիա ու Թիւրք բէկերի հարեմը. նոր տները աւարառութեան ենթարկեցին եւ շինութիւնները կրակի. այնպէս որ՝ Ուրմիայի քրիստոնեայ գիւղերը մոխրակոյտերի են վերածուել այսօր։

Իրենց հարստութեամբ յայտնի Գիւլաֆշան եւ Զահարքուշան հայ-ասորի գիւղերում որոնք աւերակ դարձան՝ տեղի ունեցած գազանութիւններն անպատմելի են։

Գէօյթէփէ գիւղը ենթարկվեց ռմբակոծութեան. գիւղացիք, սկզբում, կարծելով որ յարձակող քիւրդերը քիչեր են, դիմադրութիւն ցոյց տուին եւ իրանց մատնեցին քիւրդերի վրէժխնդրութեան։

Խորին ուշադրութեան արժանի է Ուրմիայում ամերիկեան հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ դոկտոր Պակկրտի հերոսային պաշտպանութիւնը։ Դոկտորը, վերցրած Միացեալ-Նահանգների դրօշակը, մէն մինակ գնաց Գէօյթէփէ, ազատեց քրիստոնեայ գիւղացիներին եւ բերեց Ուրմի, պաշտպանելով գիւղացոց՝ դահիճների անողոք եաթաղանից։

Քիւրտ խուժանի սրածութիւնից ու աւարառութիւնից զերծ չը մնաց նաեւ Ուրմի քաղաքը։ Կային պատսպարվածներ կաթոլիկ Ֆրանսիացիների միսիայում. չանսալով միսիայի անդամների՝ քահանաների եւ կոյսերի աղերսանքներին, քիւրտերն ու ասկերները դուրս քաշեցին 60 — ըստ ոմանց 40 — հոգի հայ եւ ասորի քրիստոնեաներ եւ կախաղան բարձրացրին։

Ամերիկեան միսիայից խոշոր փրկանք պահանջեցին 10,000 հոգուց աւելի ապաստանածների համար, մարդագլուխ 4 թուման։ Եւ որովհետեւ մինչեւ այսօր Ուրմիան գտնվում է Թիւրքերի ձեռքին, կանոնաւոր երթեւեկութիւն չը կայ, պոստ չէ ստացվում, այդ պատճառով եւս յայտնի չէ, թէ ի՛նչ վիճակ կայ այժմ այդ թշուառացած երկրում։

Ի լուր այս խժդժութեանց Ատրպատականի առաջնորդարանի խորհուրդը փոխանորդ Կարապետ քահանայի հետ խորհրդակցելուց յետոյ, փոխանորդ հայրը այցելեց անգլիական, ամերիկական եւ ռուսական հիւպատոսներին՝ այս մասին խօսելու եւ դարման որոնելու, որ չը կրկնվեն ծանօթ խժդժութիւնները Ատրպատականի զանազան վայրերում, ուր կան եւ ապրում են հայեր եւ քրիստոնեայ այլ ազգութիւններ։

Արդարեւ՝ դիւանագիտական մարմինը ժողով ունեցաւ ռուսաց հիւպատոսարանում, եւ դիմում եղաւ իւրաքանչիւրի կողմից Թեհրան դեսպաններին, որ վերջիններս կարենան ազդել տալ Թիւրք պետութեան վրայ, չը կրկնելու կոտորածների եւ աւարառութեան աշխարհաւեր գործը անմեղ քրիստոնեայ ազգաբնակութեան վերաբերութեամբ։

Առաջն. փոխանորդ Կարապետ քհ. Մանուկեան առաջնորդարանի կողմից Շահին ուղարկեց հետեւեալ հեռագիրը.

«Պարսից պետութեան եւ իր հպատակների չէզոք լինելը ամէն կողմից ապացուցված է. այնու ամենայնիւ Թիւրք պետութեան քիւրտերը Սալմաստի եւ Ուրմիայի խաղաղ հայ ազգաբնակութիւնը կոտորել են եւ նրա եղած-չեղածը յափշտակել։ Ուստի խնդրում եմ ձերդ կայսերական մեծութիւնից այս մասին անմիջական ճար եւ կարգադրութիւն անօրինել, որ այսուհետեւ նման դէպքերը չը կրկնվեն»։

Մեզ հասած տեղեկութիւններին նայած, Շահի կառավարութիւնը ձեռնարկել է իր հպատակների պաշտպանութեան գործին։

Ի նկատի ունենալով հասոյթների զգալի նուազումը, պարսից կառավարութիւնը փոքրացնում է ֆինանսի պաշտօնեաների քանակը, եւ հեռու չէ, որ Պելժիացիները փոքր առ փոքր քաշվեն գործերից, եւ, ըստ առաջնոյն, ֆինանսի վարչութիւնը անցնի պարսիկների ձեռքը։

(Մշակ) ՀԱՑԿԱԶՈՒՆ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԺԸՆԷՎԻ ՄԷՋ

Ի ՆՊԱՍՏ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ժընեւէն կը գրեն մեզ.— Ապրիլ 26ին հոս տեղի ունեցաւ գեղեցիկ եւ յաջող նուագահանդէս մը, կազմակերպութեամբ Տէր եւ Տիկին Շէրիտճեաններու: Տիկին Շէրիտճեան, դաշնակի ուսուցչուհի է տեղւոյս երաժշտանոցին մէջ, իսկ իր ամուսինը, Տօքթ. Զ. Շէրիտճեան, պարիթոնի մշակուած ձայնին կը միացնէ կատարեալ արուեստագէտի խառնուածք մը։

Ժընեւի ամենափայլուն դասակարգը ժամադրութիւն տուած էր այս հայկական նուագահանդէսին, ուր գեղարուեստական հաճելի ժամանց մը եւ օգտակար նպատակի մը նիւթապէս օգնելու գոհունակութիւնը պիտի վայելէր։

Տիկին Շէրիտճեան, որ սքանչելի կերպով նուագեց Պախի ծանօթ Բրէլիւտը եւ Մուսօրկսքիի ռուսական մէկ երգը, ընկերացաւ նաեւ Մ. Պրանախի, որ թաւջութակի վրայ վերծանեց Պէթովէնի Սօնաթը (օր. 69.):

Տիկին Շէրիտճեան որ քանիցս ներկաներուն ծափահարութիւնները խլած էր, ստացաւ ծաղկալից կողով մը:

Տօքթ. Շէրիտճեան իր բամբ ձայնով երգեց Մօզարի Տօն Ժուանէն կտոր մը, Եղիազարեանի հայկական օրերգը, Կոմիտաս վարդապետի գեղջուկ երգերէն մէկ քանի լաւագոյնները, ինչպէս նաեւ Շիւմանի եւ Պրահմսի ռոմանսները։

Մասնաւորաբար հայկական եղանակները խորունկ տպաւորութիւն գործեցին ներկաներուն վրայ, այնքան նոր եւ հաճելի էին անոնք։

Տիկին Թաթիանօֆ իր մասնակցութեան բաժինը բերաւ, երգելով Պախի Օրաթօրիօէն եւ Սեզար Ֆրանքէն կտորներ:

Տէր եւ Տիկին Շէրիտճեան, մեկնումի պահուն, ներկաներուն ջերմագին շնորհաւորութիւնները ստացան։

Երաժշտանոցի սրահը, ուր տեղի ունեցաւ նուագահանդէսը, այնքան լեցուն էր որ շատեր տեղ չի գտնելով ստիպուեցան ետ դառնալ։

Նուագահանդէսին զուտ հասոյթը եղաւ 2055 ֆրանք, որուն 650 ֆր.ը նուէր։

Ցայտնի հայասէր Լէօփոլտ Ֆավր, որ ներկայ էր, ինչպէս ամէն հայանպաստ ձեռնարկի, 300 ֆր.ի նուէր մ՚ալ հոս բերաւ։

Հասոյթը ղրկուեցաւ Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշայի, իր նպատակին գործածուելու համար:

ԼՈՐՏ ՔՐՈՄԷՐ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Լորտ Քրոմէր մէկն է այն Անգլիացի պետական մարդերէն, որոնք ամենէն լաւ ուսումնասիրած են Արեւելքցիներուն նկարագիրն ու մտայնութիւնը։ Ան կատարելապէս կը ճանչնայ թէ՛ Մեծն Բրիտանիոյ բարեկամ ցեղերը, եւ թէ անոնք զորս տգիտութիւնը կամ մոլեռանդութիւնը կը հեռացնեն արեւմտեան գաղափարներէն։ Ու այս պատերազմին միջոցին՝ առիթը չի փախցներ պաշտպանելու առաջինները։

«Թայմզ»ի ուղղուած նամակի մը մէջ, Լորտ Քրոմէր կը խնդրէ անգլիական կառավարութենէն որ կասկածանքով եւ խստութեամբ չի վարուի այն օսմանեան հպատակներուն հետ որոնք սրտանց համակիր են Դաշնակիցներուն եւ բոլորովին հակառակ Ժէօն-Թիւրքերուն ու անոնց Գերմանացի «բարեկամներուն»։

Մասնաւորապէս, կ՚ըսէ. Լորտ Քրոմէր, օսմանցի Հայերը, Սուրիացիները, Հրէաները բոլորովին շահուած են Ֆրանքօ-անգլիական դատին, եւ անոնց դէմ առնուած ամէն ճնշողական կամ աննպաստ միջոց թէ՛ անարդար պիտի ըլլար թէ անքաղաքագիտական։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ս. Առաջնորդ Հայրը շաբաթ երեկոյ Գանիբէէն հոս հասաւ եւ կիրակի առաւօտ նախագահեց եկեղեցական արարողութեանց։

Կարմիր Խաչի Տիկնանց Յանձնախումբը մօտերս սինէմայի ներկայացում մը պիտի կազմակերպէ քաղաքիս Թատրոններէն՝ Թէաթրը Մոտէրնի մէջ։ Ինչպէս կը լսենք, մինչեւ հիմա 400 կըտորէ աւելի ձեռմակներէններ պատրաստուած են, որոնք առաջին առթիւ Կովկաս պիտի ղրկուին՝ Հայաստանի մէջ կռուող հայ կամաւոր գունդերու վիրաւորեալներուն բաժնուելու համար։

Կամփ Մարինամարզական Ակումբին հանդէսը տեղի ունեցաւ երէկ, փայլուն յաջողութեամբ։ Կը նախագահէր Ս. Առաջնորդը։ Ընտրեալ բազմութիւն մը փութացած էր իր ներկայութեամբ քաջալերել հանդէսը։

Ընդհ. Հանգանակութիւն

ի նպաստ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ

Բ. ՑՈՒՑԱԿ ԳԱՀԻՐԷԻ

	Եգ. ղրշ.
Փոխադրեալ	64,350
Իպրահիմիէ Շարիկէն	
Տեարք Ց. Թօթովենեան	500
Գ. Թարագեան	500
Գ. Խաչատուրեան	200
Գայաճըլեան Եղբ.	100
Գ. Մայլումեան	50
Հէլուանէն	
Տեարք X (Ա. մասնաճիւղ)	50
Գ. Ա. »	40
Յակոբ Պօղիկեան, Ղ. Միհր, Ո. Սարըեան՝ (Ա. մասնաճիւղէն) 20 ական	60
Մայտիկ (Ա. մասնաճիւղ)	10
Միթ-Կամրէն	
Տեարք՝ Հրանդ Աղաեան (Տարեկ)	2,400
Գր. Սարաֆեան »	300
Օր. Սարաֆեան »	180
Միսաք Աղաճանեան »	120
Գր. Եանըքեան »	120
Պետրոս Սարաֆեան, Նիկողոս Նազիկեան, Ստեփան Չէրտէլեան, Միհրան Պալեան՝ տարեկան 60 ականէն	240
Սիմպէլլավէյնէն՝	
Տօքթ. Ս. Ց. Զէւրիւքեան	195
Սուէզէն՝	
Տեարք Վահէ Ճէրրահեան	200
Սա. Մելիքեան	50
Սերովբէ Արշակ	20
Միլլավիէն՝	
Տեարք Ոմն (Խ. Գ. Թ.)	200
Ոմն (Ց. Շ.)	100
» (Պ. Մ.)	50
» (Հ. Զ.)	50
Costi Apostolidis	100
Ոմն (Վ. Գ. Թ.), Գրիգոր Նալպանտեան, Costi Roussas, N. Vassilopoulos, D. Mestzis 50ական	250
Արմ. Պօհճալեան	30
N, Totzilis,	25
G. Vlahlis	20
N. Stépanides	20
Ոմն (Շ. Թ.)	15
» (Ե. Մ.)	10
Yanni Yousseph	10
Բօռ-Սուէսայէն՝	
Տեարք Լուսաւոր Խաչատուրեան	60
Տիկ. Ֆրանք Լ. »	40
Թամիէէն	
Տեարք Գալուստ Անդրանեան	500
Նշան Մելքոնեան	400
Մկրտիչ Տէր Յովհաննէսեան	200
Բարթող Պարսամեան	100
Սարգիս Յովսէփեան	100
Եազըճեան	50
Հարարի (Հապէշիստան) Հայ գաղութէն՝ ձեռամբ Տիար Նիկողոս Փափազեանի	41,93.7
Գումար	76,208.7

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Առաջնորդարանէն

Ազգ. Առաջնորդարանս պէտք ունի Ընդհ. Տնօրէնի մը, որ գիտնայ քաջ՝ կարդալ, գրել ու խօսիլ հայերէն եւ ֆրանսերէն, եւ խօսիլ արաբերէն. որ ունենայ հասկցողութիւն եւ փորձառութիւն օրէնսգիտական, հաշուական, հողային, կալուածական եւ առեւտրական գործերու, հանդերձ վարչական կարողութեամբ եւ տեղական պայմաններու հմտութեամբ։

Թեկնածուք մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին օրը պէտք է գիմեն մեզ, ապահովագրեալ նամակով, հաղորդելով նոյն ատեն կենսագրական մանրամասն տեղեկութիւններ.

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Թորգոմ Եպս.

ՏԵՂԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ն. Բ. Սուլթանին մօտերս Աղեքսանդրիա գալուն առթիւ, Սուլթանական Պահակազօրքը առաջուց հոս հասած եւ մէկ մասը Րաս էլ Թինի եւ միւս մասը էլ Մամուրայի պալատը տեղաւորուած է. «Ահրամ» թերթը կը հաղորդէ թէ Ն. Բաձրութիւնը ամրան եղանակը պիտի անցնէ փոխն ի փոխ այդ երկու պալատներուն մէջ, եւ ոչ թէ միմիայն Րաս էլ Թինի պալատը։

Բրիտանական ներկայացուցիչ Սըր Հ. Մաք Մահօն ուրբաթ գիշեր մասնաւոր կառախումբով Ասիութ մեկնեցաւ ուր ժամանեց յաջորդ առտու ժամը 6ին։

Երկու ժամ կառախումբին մէջ մնալէ ետք՝ այցելեց կառավարչատունը ուր ընդունուեցաւ զինուորական պատիւներով։ Այնտեղ ընդունեց իւլէմաները, բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ երեւելիները։

Ցետոյ այցելեց դպրոցները եւ հիւանդանոցները։

Կէս օրէ վերջ Ասիութէն մեկնեցաւ դէպի Մինիէ։

Մաքսախոյսները. — Վերջերս քաղաքիս մէջ հազար վեցհարիւր քիլօ հաշիշ երեւան հանուած ըլլալուն հետեւանքով՝ քանի մը Եւրոպացիներ, որոնք այս գործին մէջ մաս ունէին, հրաւէր ստացան մեկնելու Եգիպտոսէն։ Ոստիկանութեան կողմէ հիւպատոսարաններուն հետ համաձայնութեամբ որոշուած պայմանաժամի մը մէջ։ Եթէ չհնազանդին այս հրամանին, մաքսախոյսները տեղական զատարանին պիտի յանձնուին եւ իրենց պատիժը լրացնելէ ետք երկրէն պիտի արտաքսուին։

Տեղական դատարանը երեք տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Ապտէլ Րիֆայի անուն մէկը որ դանակով ծանրապէս վիրաւորած էր ուրիշ արաբ մը։

Դատարանը նոյնպէս երկու տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Մուրսի Պատաուին՝ գողութեան պատճառով։

ԱՐԵՒ Եգիպտոսի միակ հայաթերթն է որ օրը օրին կը հրատարակէ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեանքն ու գործը:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Արեւմտեան ճակատէն

Բարիզ, 15 Մայիս. — Երեկոյեան զեկոյց մը կը ծանուցանէ որ թշնամին ջախջախեցինք Իփրի հիւսիսակողմը եւ բազմաթիւ խրամատներ գրաւեցինք Հէթ Սասի առջեւ, ինչպէս նաեւ Սթինգրէթի մէկ մասը։ Գրաւեցինք 3 միթրայէօզ, 50ի զինուոր գերի բռնեցինք։ Պատերազմը կը շարունակուի Արասի հիւսիսակողմը եւ մենք կը շարունակենք յառաջանալ։ (Ռ.)

Գարանսիի գրաւումը

Բարիզ, 15. — Մամլոյ Դիւանը կը հաղորդէ Քարանսիի գրաւման պաշտօնական նկարագրութիւնը, որ Արթուաի մեր բանակներուն ամենափայլուն յաջողութիւններէն մին եղաւ եւ մեր ձեռքը թողուց երկու հազար գերի, բազմաթիւ ռազմանիւթերով։

Քարանսի մեր գիծերուն մէջտեղը մտած վտանգաւոր անկիւն մ'էր եւ Գերմանացիներէն անհարկուօրէն պաշտպանուած էր։ Խրամատներու չորս գիծ կը պաշտպանէին գիւղը որուն ամէն մէկ փողոցը եւ ամէն մէկ տունը նոյնպէս ամրացած էին մասնէ մասն սարերկհայ անցքերով։ Պարտէզները թնդանօթներու ամէն տեսակը կը պարունակէին եւ բազմաթիւ միթրայէօզներ պահակախումբին պաշտպանութիւնը կ'ապահովէին, որուն հրամանատարն էր զօրավար մը, եւ բաղկացած էր հետեւակազօրքի չորս գումարտակներէ եւ ամբաշէն զօրաց վեց ջոկատներէ։ Յարձակման նշանը տրուեցաւ Մայիս 9ին, սոսկալի թնթանօթաձգութենէ մը յետոյ, որ թշնամին ողողեց 20 հազար ռումբերով։ Կռիւը շարունակուեցաւ անընդհատ 4 օր մեր զինուորներուն մեծ քաջագործութեամբը։ Երրորդ օրուան երեկոյին, թշնամիին այն ոյժերը որոնք գիւղին հարաւային կողմը եւ կեդրոնը կը պաշտպանէին, ամբողջութեամբ անձնատուր եղան. հազարէ աւելի զինուոր, սպաներով եւ գնդապետով մը, թեւերնին բարձրացուցած եւ թաշկինակնին երերցնելով քամարատ «ընկեր» կը պօռային, մերիններուն հեգնական աչքերուն տակ։

Շատեր իրենց տպաւորութիւնը կը յայտնէին մեր յարձակման մասին. երկու բառի մէջ կ'ամփոփուի ամէնը, «ձեր կրակը այնքան թնդաբանական կերպով ճիշդ էր եւ ձեր հետեւակները այնքան շուտով հասան, որ կարող չէինք դիմանալ»։ Այս պատիւը փառքով կը պսակէ մեր զինուորները, որոնք չեն զադրիր գիտելէ անձնատուր եղող այս բազմաթիւ հօտը։

Վերջապէս 12 Մայիսին, վերջին յարձակում մը մեզ տէր կը դարձունէ գիւղերուն ամբողջութեանը, հակառակ Գերմանացիներու յուսահատ ջանքերուն, որոնք կը ամրակցեն մեր ձեռքը ինկած իրենց իսկ շրջման հիւանդանոցները, սպաննելով այսպէս իրենց վիրաւորեալները։

Կրանանք այլեւս հաշուել մեր աւարը, թնդանօթներ, խորբընկեցներ, հըրացաններ, գնդակներ, հետաձայնի գործիքներ եւ այցելել ինչ որ Քարանսի գիւղը կը կոչուէր եւ ինչ որ այլեւս աւերակներու կոյտ մ'է։ Հ.

— Լա Պասսէի հիւսիսակողմը Անգլիական բանակները գրաւեցին այս գիշեր բազմաթիւ գերմանական խրամատներ։ Լ'Ռէթի հարաւ. եւ արեւել. զառիվայրներուն վրայ ձեռքի ռումբերով մղուած կատաղի կռիւ մը գիշերացուց մեր յառաջխաղացումը։

Նէօվիլ Սէն Վաասթի մէջ գիւղին հիւսիսային մասին գրաւումը ամբողջացուցինք։

Բօնթ-ա-Մուսօնի հիւսիսարեւմտեան կողմէ Պուա լը Բաէթռի կից դաշտին մէջ 50 գերի բռնեցինք որոնց մէջ սպայ մը կար։

Տարտանէլի մէջ

Աթէնք, 16. — Թուրքերուն Տարտանէլի մէջ ունեցած կորուստները կը հաշուուին 55 հազար մարդ որոնցմէ 40 հազար վիրաւորեալ։ Հ.

Լոնտոն, 13. — «Տէյլի Քրոնիքըլ»ի Տարտանէլի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ այս վերջին օրերս Դաշնակից մարտանաւերը բուռն կերպով կը ռմբակոծէին ասիական եզերքը։ Թնդանօթաձգութեան ուղղութեան փոփոխումը կը յայտնէ թէ թշնամիին դիրքերը փոխուած են։ Անտառախիտ բարձրութեանց շուրջ տեղի ունեցող կռիւը՝ Դաշնակիցներուն համար յաջողութեամբ կը շարունակուի։

Անցեալ շաբաթ օր մարտանաւերը սաստիկօրէն ռմբակոծեցին Քիլիթպահրի եւ Թուրքերու դիրքերը։

Նեղուցին ներքին ամրութիւններուն ռմբակոծումը նոյնպէս կը շարունակուի։

Երկուշաբթի օր Դաշնակից բանակներուն դիրքերը զգալապէս բարւոքած էին։ «Քուին Էլիզապէթ» անգլ. տրէթնոթը անընդհատ կը ռմբակոծէր Դապաթէփէի եւ Նաղարաի բերդերը, ուքանչելի ճշդութեամբ մը և մեծ աւերներ գործելով։

Նաղարայի ամրութեանց շատ մօտերը ինկած ռումբ մը ահեղ պայթում մը առաջ բերաւ։ Բայց կ'երեւայ թէ Նեղուցին արեւմտեան կողմի դիրքերը շատ զօրաւոր են։

Յեղափոխութիւն

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՄԷՋ

Մատրիտ 16. — Լիզպօնէն կը հեռագրեն թէ, Փորթուկալի մէջ ապստամբական շարժումը ծագած ըլլալով, նաւատորմիղը քաղաքը ռմբակոծեց եւ կարեւոր վնասներ պատճառեց։ Վասկօ Կամա յածանաւին հրամանատարը սպաննուած է։ Լիզպօնի պահակազօրքը շարժումին չմասնակցեցաւ։ Հ.

Մատրիտ 15. — Ծանր դէպքեր տեղի կ'ունենան Փորթուկալի Լիզպօն, Բորթօ եւ Քոիմպրա քաղաքներուն մէջ։ Համայնավարութիւն (զօմիւն) յայտարարուեցաւ Լիզպօնի մէջ։ Հ.

Իտալիոյ դազնապը

ԵՐՐՈՐԴԱԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՌՈՒԱԾ

Հռոմ, 15. — Զգայացունց յայտնութիւն մը երեւան եկաւ որուն համաձայն Իտալիա շաբաթէ մը ի վեր Եռրեակ Զինակցութիւնը լքած է։ Ռ.

Հռոմ, 15. — Վերջին հեռագիրներու համաձայն Պ. Ճիօլիթթիի միջնորդութիւններն են որ առաջ բերած են նախարարական տագնապը եւ երկիրը տակնուվրայութեան մատնած։ Զինակցութեան պատառումը՝ Իտալիոյ կողմէն քայլ մըն է դէպի մասնակցութիւն պատերազմին։ Ռ.

Հռոմ, 15. — Տագնապը ցարդ ո եւ է լուծման չյանգեցաւ։ Ինպաստ միջամտութեան ցոյցերը կը շարունակուին։ Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ Թագաւորը խորհրդակցութեան հրաւիրած է Մառքօրանի, Քարքանօ եւ Սալանտրան։ Հ.

Հռոմ, 15. — Կարեւոր շրջաբերականով մը որ երեւցաւ այսօր, Մ. Սալանտրա հրահանգներ տուաւ նահանգապետներուն, յանձնարարելով անոնց՝ ի պահանջել հարկին զինուորական իշխանութիւններուն փոխանցել հանրային պաշտօնները եւ անոնց յանձնել նաեւ խաղաղութեան պահպանման հոգը։ Մ. Սալանտրա վճռապէս որոշած է կարգ կանոնը պահպանել եւ օտարականները յարգել տալ։ Ռ.

Հռոմ, 16. — Թրիպունայ կ'ըսէ որ Սալանտրայի նախարարութիւնը ամփոփոխ կերպով պիտի ներկայանայ Երեսփոխանոց։

Բարիզ, 16. — Գերմանիոյ մէջ օրուան կարծիքը Իտալիոյ տագնապին մասին այն է որ՝ կա՛մ Աւստրիոյ դէմ պատերազմ պիտի յայտարարուի և կա՛մ Քաղաքային պատերազմ պիտի ծագի։ Գերմանացիք հրապարակաւ կը պարզեն իրենց աթեւլութիւնը Իտալիոյ դէմ։ Ռ.

Միացեալ Նահանգք եւ Գերմանիա

Նիւ-Եորք, 14. — Միացեալ Նահանգաց կողմէ Գերմանիոյ ղրկուած ծանուցագիրը ընդհանուր հաւանութեան կ'արժանանայ։ Ծանուցագիրը կը յայտնէ թէ Ամերիկա հաստատ կերպով բայց առանց կանխակալ դատողութեան կ'սպասէ Գերմանիոյ պատասխանին։

Գերմանիայէն կախում ունի խաղաղութիւնը կամ պատերազմը։ Ռ.

Գօսբանքէն թագաւորը

Յունական Հիւպատոսարանը հեռագիր մը ստացած է որուն համաձայն Թագաւորին ջերմը կէս օրէն վերջ սաստկանալով՝ 39 աստիճանի բարձրացած է։

ՊՈԼԻՍԸ ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԻ

Տէտէաղաճ 5 Մայիս. — Թուրքերը, որ կասկած չունին այլեւս Տարտանէլի դէմ Դաշնակիցներուն կողմէ երկարօրէն պատրաստուած յարձակման յաջողութեանը մասին, էնվէր փաշայի պնդումներուն վրայ Պոլսոյ պաշտպանութեան յատակագիծը պատրաստած են։ Մայրաքաղաքը բազմաթիւ շրջանակներու բաժնուած է, որոնք հեռաձայնով իրարու միացած են։ 25000 կանոնաւոր զօրք բաժնուած են այս շրջանակներուն մէջ։ Իշխանաց կղզիներուն և Պոլսոյ շուրջ գտնուած բոլոր թնդանօթները՝ Վոսփորը, Տարտանէլը և Իզմիրը ամրացնելու համար վերցուած ըլլալով, որոշուած է որ մայրաքաղաքին պաշտպանութիւնը հրացանով և ռմբաձգով ըլլայ։ Պոլսոյ ժողովուրդը պիտի մասնակցի այս պաշտպանութեան գործին։ Այս նպատակաւ 18էն 45 տարեկան ամէն մարդ զէնքի տակ պիտի կոչուի, անմիջապէս որ Դաշնակիցները Պոլսոյ առջեւ երեւան։

Պոլսոյ ժողովուրդին կէսը քրիստոնեաներէ և հրեաներէ բաղկացած ըլլալով, երիտասարդ թուրքերուն պաշտպանութեան այս ծրագիրը խարուսիկ է, ինչպէս իրենց բոլոր ծրագիրները որ առկէ առաջ փորձեցին. իրօք ալ ոչ-իսլամները անգամ մը որ զինուին, վերջին հարուածը իրենք պիտի տան զիրենք ճնշողներուն, երջանիկ զգալով ինքզինքնին որ այսու աջակցած պիտի ըլլան, իրենց կարողութեանը չափով, ազատարար պետութեանց ջանքերուն։

Բ. Դուռը այս միջոցին ձեռնարկած է Օսմ. Կայսրութեան մէջ գտնուած Դաշնակից և թշնամի պետութեանց բոլոր հպատակներուն վիճակագրութեանը։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique - Alex.

000014